

ПРИНЦИП ВІДКРИТОСТІ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДОМ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: МОЖЛИВОСТІ І ПЕРСПЕКТИВИ

Мосякова І. Ю., докторант МДПУ ім. Б. Хмельницького, кафедра дошкільної освіти та соціальної роботи; директор Центру творчості дітей та юнацтва «Шевченківець» м. Києва, кандидат педагогічних наук, заслужений працівник освіти України mosyakova@ukr.net

Анотація. Стаття присвячено обґрунтуванню принципу відкритості в управлінні закладом позашкільної освіти задля забезпечення якості освітнього процесу в умовах підвищених ризиків сучасності. Аналіз наукових джерел, практика управлінської роботи у багатопрофільному закладі позашкільної освіти надає можливість розкрити цей принцип з позицій системного та середовищного підходів, а ґрунтуючись на тому, що саме відкритість є синергетичним концептом – з позицій синергетичного підходу. Розглядаючи процес управління у закладі позашкільної освіти з урахуванням доктрини людських взаємин, автор фокусує увагу на вивченні різних вимірів феномену «відкритість» – історичного, психологічного, соціально обумовленого. Аргументовано, що в сучасний період переосмислення і трансформації системи управління закладом позашкільної освіти вирішальним чинником для його функціонування постає відхід від «меж» одного закладу та одного колективу, наявність широкої співпраці.

Ключові слова: освітній менеджмент, багатопрофільний заклад позашкільної освіти.

Для становлення демократичного суспільства, де відбувається дотримання конституційних прав та свобод людей, важливим є забезпечення розробки та впровадження нових принципів управління. Одним із принципів демократичного управління є принцип відкритості. Проте в сучасних умовах до такого еталону важко дійти відразу, адже ми спостерігаємо кризу у багатьох галузях, що значно знижує рівень культури громадянського суспільства.

Ми згодні із думкою В. Олійника про пріоритетність відкритості у освіті, її значної ролі для соціалізації кожної людини. Вчений вважає необхідним розвивати системи відкритої освіти, які зумовлені відповідними причинами, як-от: висока динамічність змін на ринку праці, високі темпи розвитку ІТ-технологій, зміни свідомості кожної людини, яка розуміє, що саме освіта стає головною опорою для виживання [3]. В сучасних умовах, коли у нашій країні проголошено воєнний стан, саме остання причина виходить на перший план.

Слід додати, що сама ідея відкритості в управлінні має глибоке історичне коріння і упродовж багатьох століть була наповнена особистісними витоками відкритості представників влади, їх індивідуальними психологічними рисами [1]. «Відкритим» протистоять «закриті» люди, які мають особливий погляд на процес управління, намагаються створити інформаційний вакуум, що не надає можливості іншим приймати самостійні рішення. Відкритість, як синергетичний

концепт, презентується у дослідженні Н.Кочубей [2]. За її думкою, цей концепт має особливе значення.

Відкритість (або «незамкненість») пов'язується вченою з такими поняттями, як «межа», «середовище» і означає «властивість системи мати напівпроникну або розмиту межу» [2, 27]. Коли мова йде про управління закладом освіти, як системою, ми можемо підтримати таку тезу, адже у такому разі через прийняття відкритості ми краще розуміємо поведінку суб'єктів позашкільної освіти, процеси функціонування самого закладу, можемо схарактеризувати те середовище, в якому відбувається освітній процес.

Сучасні зміни у позашкільній освіті зобов'язують підходити поновому як до навчання за відповідними напрямками, так і до процесу управління. Вважаємо, що якісних змін можливо досягнути лише за умов таких технологій освітнього менеджменту, які допоможуть бути більш відкритими всім суб'єктам позашкільної освіти.

Вказане обумовлює необхідність появи швидкої реакції з боку адміністративних працівників на процес управління закладом позашкільної освіти із урахуванням нових викликів, запитів і потреб здобувачів. Саме це потребує налагодження відкритого діалогу, відкритої комунікації у системі «здобувач-батьки-педагогадміністрація». Така система надає можливість осмислити сутність освітнього менеджменту як інструменту для трансформації всіх вузлових моментів функціонування закладу позашкільної освіти.

Використання принципу відкритості в управлінні закладом позашкільної освіти базується на доктрині людських відносин, чим обумовлює специфіку перебігу освітнього процесу. Ми підкреслюємо особливу актуальність такого завдання, як забезпечення якості освітнього процесу у закладах позашкільної освіти, що має відбуватися завдяки створенню нових авторських програм відповідно напрямів за потребою здобувачів, розбудові для них індивідуальних освітніх траєкторій, які б передбачали врахування вже набутих ними компетентностей.

Принцип відкритості у процесі управління позашкільним закладом освіти передбачає також і можливість розроблення спільних із колегами, що працюють у різних регіонах, навчально-методичних матеріалів за кожним напрямом, створення цікавих програм за запитом здобувачів, та, відповідно, їх узгодження на адміністративному рівні між різними закладами. У даному руслі слід зважати і на забезпечення можливості обміну досвідом як педагогів, так і представників адміністрації закладу позашкільної освіти, накопичення банку інформації про участь працівників у різноманітних програмах – як національних, так і міжнародних, враховуючи пропозиції, які надає дистанційний формат.

Також слід звертати увагу і на систематичний моніторинг можливостей суб'єктів позашкільної освіти – партнерів з різних закладів освіти, різних наукових установ та підприємств, інклюзивно-ресурсних центрів тощо.

Відкритість має бути головною рисою у процесі ухвалення управлінських рішень, адже для закладу позашкільної освіти це є ключовим видом діяльності

представників адміністрації. Як вважає І. Шавкун, відкритість є однією із атрибутивних рис «морфологічних конструкцій менеджменту» [4, 8]. За її думкою, саме управлінські рішення мають слугувати успішному розвитку організації, адже вони є «найбільш ефективним показником управлінських навиків і умінь, найбільш істотним внеском, який кожен менеджер може зробити у професійну організацію будь-якого типу» [4, 18].

Принцип відкритості в управлінні позашкільним закладом освіти надає можливість розробляти і впроваджувати різні моделі співпраці, а це і організація та проведення літніх шкіл у партнерській взаємодії, і спільне використання освітніх ресурсів, і розробка унікальних освітніх програм відповідно до кожного напрямку. Також даний принцип сприяє пошуку нових форм діяльності у закладі позашкільної освіти, спрямовує на пошук взаємодії із іноземними педагогами (наприклад, носіїв іноземних мов) для викладання, проведення спільних заходів (наприклад, спільні виставки, організація флеш-мобів, конкурсних програм тощо). Такий принцип відкриває додаткові можливості щодо залучення здобувачів до навчання за цікавими онлайн-курсами, які б розвивали нові компетентності, адже саме такі курси дозволяють по-новому побачити себе, свої перспективи.

Не слід оминати і презентації можливостей педагогів, що працюють за відповідними напрямками, які можна демонструвати на відкритих онлайн платформах закладу. Отже, принцип відкритості в управлінні закладом позашкільної освіти передбачає широке поле діяльності в освітньому менеджменті.

Відкритість в управлінській діяльності позашкільних закладів освіти передбачає наявність різних видів контролю, у тому числі, і громадського. Це передбачає комплекс різноманітних процедур організаційного характеру, серед яких, наприклад, можна назвати відкриті зустрічі, звітування, прес-конференції.

Відкритість в управлінні закладом позашкільної освіти зумовлює необхідність обміну інформацією як із зовнішнім, так і внутрішнім середовищем. Ступінь відкритості в управлінні таким закладом залежить від наявності взаємної довіри між суб'єктами позашкільної освіти. У тому випадку, коли відсутня взаємна довіра, втрачається сенс від дій як з боку адміністрації, так і з боку педагогічного персоналу. Тільки через узгодження цілей всіх працівників, що взаємодіють між собою, є можливим самоорганізація і кооперація, подальший поступовий розвиток. Ми вбачаємо певну закономірність – застосування принципу відкритості у процесі управління закладом позашкільної освіти цілком залежить від вільного руху інформації, наявності злагодженої комунікації.

Отже, міркування щодо використання даного принципу в системі управління закладом позашкільної освіти доводить, що у майбутньому ми маємо очікувати на системні зміни, що спричинює відхід від меж. Ці зміни мають спричинити всебічне впровадження нових технологій освітнього менеджменту, які б, враховуючи доктрину людських взаємин, допомогли у процесі управління закладами позашкільної освіти забезпечити надання якісних освітніх послуг за

різними напрямками. Ми бачимо очевидність того, що сучасна позашкільна освіта має бути більш відкритою, набувати глобального характеру та виходити за кордони лише одного закладу та одного колективу.

Література

1. Відкритість. Суспільство. Влада : від Нантського едикту до падіння комунізму : пер. з фр. / авт.-уклад Еманюель Ле Руа Ладюрі. Київ : Ніка-Центр, 2008. 266 с.

2. Кочубей Н.В. Синергетичні концепти в нелінійних соціально-культурних контекстах: автореф. дис. ... д-ра філософ. наук : 09.00.09 / Н.В. Кочубей ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2010. 36 с.

3. Олійник В. В. Роль та місце відкритої освіти в інформаційному суспільстві // Відкрита освіта: інноваційні технології та менеджмент [колективна монографія]; за наук. ред. М. О. Кириченка, Л. М. Сергєєвої. Київ : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2018. С. 38–52.

4. Шавкун І.Г. Менеджмент як соціокультурне явище: соціальнофілософський аналіз: автореф. дис... д-ра філософ. наук: 09.00.03 / І.Г. Шавкун ; АПН України. Ін-т вищ. освіти. Київ, 2008. 35 с.